

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Střední škola obchodu,
služeb a podnikání
a Vyšší odborná škola

Kněžskodvorská 33/A, 370 04 České Budějovice

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno autora: Mgr. Hana Boháčová

Datum vytvoření: 19. 02. 2013

Číslo DUMu: VY_12_INOVACE_13_CJL_L

Ročník: II.

Český jazyk a literatura

Vzdělávací oblast: Jazykové vzdělávání a komunikace, Estetické vzdělávání

Vzdělávací obor: Literatura

Tematický okruh: Česká literatura 2. poloviny 19. století

Téma: Májovci: Jan Neruda – prozaik

Metodický list/anotace:

Základní informace o autorovi a jeho prozaické tvorbě, práce s ukázkami z Povídek malostranských, praktická práce s textem; zároveň možno využít pro žáky 4. ročníku jako opakování k ústní části maturitní zkoušky.

Májovci

- Mladá generace autorů vstupuje do literatury roku 1858
- Almanach Máj
- Hlásí se k odkazu K. H. Máchy
- Odvrat od minulosti
- Snaha o zobrazení skutečnosti
- Rozhled po evropské kultuře
- Propagace umělecké svobody
- Hlavní představitelé: **Jan Neruda**, Vítězslav Hálek, Karolína Světlá, Jakub Arbes, Adolf Heyduk

Jan Neruda

Prozaik

- **1834 – 1891**
- Žil v Praze **na Malé Straně**
- Nedokončil studia práv a filozofie
- **Novinář** (Národní listy)
- Píše **fejetony** (asi 2000)
uveřejňované v denním tisku
a podepsané trojúhelníkem
- Žil životem starého mládence
(láska k Anně Holinové, platonický
vztah ke Karolíně Světlé)
- Ve svých prozaických dílech se
zabývá především životem
obyvatel Prahy, zvláště Malé
Strany
- **Arabesky** (1864): první prozaická
kniha, povídky a obrázky života
obyvatel Prahy koncem 50. a
počátkem 60. let 19. století, většinou
lidí pohybujících se na okraji
společnosti.
- **Povídky malostranské** (1878) –
soubor 13 povídek zachycující život
malostranských obyvatel v polovině
19. století, tragické i úsměvné
příběhy, vynikají mistrovskou
charakteristikou
- **Trhání** – o osudech lidí pracujících na
stavbě železnice

Obr. 1

Obr. 3

Obr. 2

Povídky malostranské

- Týden v tichém domě
- Pan Ryšánek a pan Schlegl
- O měkkém srdci paní Rusky
- Večerní šplechty
- Doktor Kazisvět
- Hastrman
- Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku
- Figurky
- Svatováclavská mše

Přivedla žebráka na mizinu

„Chci psát událost smutnou ale hledí mně do očí co veselá iniciálka obličej páně Vojtíškův. Obličej tak zdravě svítivý a do červena lesklý jako nedělní pečínka, politá čerstvým máslem. A takhle k sobotě – pan Vojtíšek holil se jen v neděli – , když už mu bílé vousy po kulaté bradě zas řádně vyrazily a jako hustá smetana se skvěly, zdál se mně být ještě hezčí. Také vlasy jeho se mi líbily.

Vůbec se mně pan Vojtíšek líbil velmi, jeho modré oči zářily tak upřímně, celá jeho tvář byla jakoby kulatým, upřímným okem.“(1)

Druhá ukázka ze stejné povídky – charakteristika žebračky:

„Sotva si byl usedl, zvedla se jedna ze žebraček od dveří mikulášského kostela a šla tímtéž směrem. Té říkali „baba milionová“. Jiné žebračky slibovaly, že pánbůh darovanou jim almužnu zaplatí stotísíckrát, ona šla hned do „milionů a milionů“; proto také paní oficiálka Hermannová, která chodila ke všem licitacím po Praze, dávala almužnu jí jediné. Milionová šla rovně, kdy chtěla, a kulhala, kdy chtěla. Ted' šla rovně a přímo k panu Vojtíškovi u sochy. Plátěné suknice se jí kolem suchých hnátů plandaly skoro bez zašustění, do čela silně stažená modrá plachetka kývala se nahoru dolů. Její obličej byl mně vždy děsně protivný.“(2)

- Jak Neruda charakterizuje obě postavy v povídce? Jaký k nim má vztah?
- *(pan Vojtíšek – milý, hodný žebrák, autor s ním soucítí; „baba miliónová“ – vypočítavá, mstivá, zobrazena negativně)*
- Uved'te z textu příklady, jaké umělecké prostředky autor k této charakteristice užil?
- *(obličej leklý jako nedělní pečínka, vousy jako hustá smetana – přirovnání)*
- Všimněte si jazykových prostředků; jsou pro vás některá slova nesrozumitelná? Užíváme ještě dnes tato slova?
- *(některá jsou zastaralá a už neznáme jejich význam, jinak jsou povídky psány spisovným jazykem s množstvím lidových pražských výrazů)*
- Jakou vlastnost autor v této povídce kritizuje? Jak se hlavní postavy chovají?
- *(sobeckost, závist, pomluvy – kvůli tomu pan Vojtíšek umírá, protože okolí těmto pomluvám uvěří)*

- Myslíte si, že problém zobrazený v této povídce bychom našli i u nás, v našem kolektivu nebo ve společnosti vůbec?
- *(otevřená otázka)*
- Jak rozumíte názvu povídky. Pokuste se ho vysvětlit.
- *(žebrák nemá nic, a přesto ho můžou připravit o to, co má, dobré lidi, lásku, přátele a život, tj. přivést ho na mizinu)*

Na základě vlastní četby Povídek malostranských se zamyslete nad následujícími otázkami

Obr. 1

- Čím se Neruda při psaní tohoto díla inspiroval?
- *(životem lidí na Malé straně)*
- Jaké postavy zobrazuje?
- *(obyčejné postavy se všemi radostmi i strastmi života, postavy vynikají skvělou charakteristikou)*
- Je Neruda vždy jen nestranným pozorovatelem, nebo se sám děje zúčastní?
Doložte svá tvrzení například povídkami Večerní šplechty, Svatováclavská mše, U tří lilií.
- *(autobiografické prvky najdeme např. u těchto 3 povídek, v dalších je pozorovatelem, který vkládá do příběhu své sympatie – Hastrman, nebo jen nestranně vypráví – Pan Ryšánek a pan Schlegl apod.)*
- Je osud jeho postav vždy tragický, nebo jsou problémy vyřešeny smírně?
Srovnejte např. povídky Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku a Hastrman.
V čem spočívá tragičnost osudu pana Vorla a v čem „radost“ pana Rybáře?
- *(pomluvy doženou pana Vorla až k sebevraždě, Hastrman – pan Rybář je šťastný, protože ho jeho blízcí mají rádi)*
- Některé povídky jsou uzavřené příběhy se zvýrazněnou pointou, jiné jsou volnějším vypravováním. Srovnejte např. U tří lilií a Týden v tichém domě.
- *(U tří lilií – autobiografické prvky, chlapec se seznámí s krásnou, ale bezcitnou dívkou; Týden v tichém domě – vypráví o osudech několika obyvatel jednoho domu)*

Citace, zdroje a literatura

- Obr. 1: VILÍMEK, Jan. *Soubor:Jan Vilímek - Jan Neruda.jpg-Wikipedie* [online]. [cit. 2.4.2013]. Dostupný na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Jan_Neruda.jpg
- Obr. 2: Autor neuveden. *Soubor:Jan Neruda.jpg-Wikipedie* [online]. [cit. 2.4.2013]. Dostupný na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Neruda.jpg
- Obr. 3: Autor neuveden. *Soubor:Jan Neruda grave Vysehrad Cemetery Prague CZ 807.jpg-Wikipedie* [online]. [cit. 2.4.2013]. Dostupný na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Neruda_grave_Vysehrad_Cemetery_Prague_CZ_807.jpg
- Obr. 1: Zdroj klipartů: MS Office, Verze : 14.0.6123.5001
- MGR. HÁNOVÁ, Eva a kol. *Odmaturuj z literatury 1*. Brno: Didaktis, spol.s r.o., 2004, ISBN 80-7358016-0.
- (1)(2) SOUKAL, Josef. *Čítanka pro 2. ročník SOŠ*. Praha: SPN, a.s., 2001, ISBN 80-7235-162-1.
- MGR. HAVLÍČKOVÁ, Iveta a kol. *Odmaturuj z literatury 2*. Brno: Didaktis, spol.s r.o., 2004, ISBN 80-86285-83-9.